„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Нови Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“

	За Угарску	Србију, Црну Гору и др. стране земље	
на годину	К 34·—	46·—	дин.
на по године	К 17·—	23·—	„
на чет. „	К 8·50	11.50	„

Поједини бројеви стају 12 потура

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слов

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској ул. бр. 36

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 97. У Новом Саду, у четвртак 17. (30.) маја 1912. Година XXVIII

После крвавих догађаја.

После крвавих догађаја у Будимпешти, сад су већ покопани убијени, рањени пак се у боловима и мукама лече а против криваца, који су у свом дивљаштву, као негдањи париски петрољери године 1871., палили и разоравали све, што им је дошло под руку, води се кривична истрага те они чекају своју заслужену казну.

Могу ли ти крвави, ти страшни догађаји, који су се одиграли у престоници Угарске, остати без икакве последице било у једном било у другом правцу?

Познато је, да побуна у Будимпешти није била баш радничка, није била чисто *социјалистичка*, већ је у својим побудама имала обележје *политичке* борбе. Та политичка борба тицала се општега права гласа и то тајнога и по општинама. По себи се разуме, да је радничком свету, да је ширим народним слојевима стало до тога, да дођу до гласа па да средством избора и бирања њима повољних посланика дођу до учешћа у државном животу те до представништва њихових интереса. Велики општи раднички страјк у Будимпешти није био онај социјалистички страјк, да се постигне већа надница, већа награда за рад, већ је општи страјк у Будимпешти значио пресију, притисак на законодавно тело ради општега права гласа и у толико је тај страјк стајао у вези са тежњама мађарске независне странке у угарском сабору.

Питање је данас, да ли побуна у Будимпешти значи корак у *напред* или корак *у назад*. Угушење побуне ширих народних слојева обично не значи корак у напред, него корак у назад. У том погледу је врло значајно, да је избор грофа Стевана *Тисе* за саборског председника баш коинцидирао, баш се сударио са великом побуном у Будимпешти.

Личност грофа Стевана Тисе постала је читав један програм за политику Угарске. Свестрано светски изображен политичар, далеко начитанији и у многом погледу бољи говорник, него његов покојни отац, гласовити Коломан *Тиса*, гроф Стеван Тиса осећа у себи снаге, да *продужује* мађарску политику свога покојног оца и то сасвим у конзервативном и шовинистичком правцу и у духу оних начела, које упућују мађарско племе на наслон, на династију и на онај савез, који ваља да тражи у склопу велике дунавске монархије, али уз то да очува самосталност Угарске и превласт мађарскога племена, и то чак и са империјалистичким мађарским тежњама на Балкану.

Притисак такове личности, као што је гроф Стеван Тиса у читавој мађарској политици, морао је осетити гроф *Куен-Хедервари*, а осећа га у велико и садашњи министар-председник др. *Ладислав илем. Лукач*. Та политика грофа Стевана Тисе није само чисто *страначка* политика, већ је то политика вишег стила, која означава стари однос међу Угарском и Мађарима с једне стране и укупном монархијом с друге стране у погледу самосталне Угарске, а та се политика вуче све од мађарске погибије код Мохача од године 1526., те у даљем течају повеснице са изразитом струјом у Мађара међу *лабанцима* (Аустријанцима) и *куруцима*, приврженицима кнеза Фрање Ракоција II.

После октобарске дипломе од године 1860., па у времену пре и после битке код Краљева Граца од године 1866. била је јака струја у Угарској одлучно против Аустрије. У оно доба пре државоправнога поравнања од године 1867. биле су у Угарској две велике странке: *одлукашка и адреска* странка. Прва је странка хтела, да сабор простом *одлуком* изрече *успоставу* угарских закона од године 1848., дочим је адреска странка хтела, да се адресом обрати на краља, да успостави законодавство од године 1848. Одлукашка странка била је истина у сабору у већини, али је при гласању хотимице одсуствовала, да не би спречила могуће поравнање са Аустријом, које су Деак и адреска странка били приправили. Коломан Тиса спадао је међу одлукаше а после државоправног поравнања од године 1867. спадао је међу „*тигрише*“, у ону мађарску опозицију, која је своје клупске седнице држала у гостијоници „код тигра“. У тој је опозицији, која је после постала средња левица, стајао Коломан Тиса све до године 1875., кад је постао угарски министар-председник. Коломан Тиса са својом странком имао је своје гласовите „*бихарске тачке*“ као опозицијони програм. Али чим је постао угарски министар-председник, Коломан Тиса постао је „лабанц“, постао је аустријски човек. Спојио је моћну Деакову странку са мађарском средњом левицом те је основао *мађарску либералну странку*. Мађарска независна странка смежурала се на тридесет и неколико посланика. Стари, одавна већ покојни куруц *Чанади* називао је државоправно поравнање од године 1867. „*проклети закони*“ (átkozott törvények) а Коломана Тису је увек жигосао у сабору, да је „*бихарске тачке* обесио о клин“.

Данас су „бихарске тачке“ одавна отишле у заборав. Али зато данас гроф Стеван Тиса има своју „*бихарску гарду*“ у данашњем угарском сабору. Ваља наиме знати, да велики спахилук породице Тисе лежи у бихарској жупанији. Та бихарска жупанија насељена је већином *Румунима*, али зато ипак у тој жупанији влада неограничено мађарска центрија. Данас та бихарска центрија, та »*бихарска гарда*“ исповеда сасвим друга начела, него шчо су била садржана у „бихарским тачкама“. Оно су била начела куручка, а садашња бихарска гарда исповеда најчистија начела лабанаца. Бихарска гарда је најчвршћи стуб бечке политике против мађарске независне странке, наравно уз неограничену владавину над немађарским народима и над Хрватском.

То је та политика, коју је започео покојни Коломан Тиса, кад је „обесио о клин бихарске тачке“. Тада је започела политика, којој је било гесло, да ваља „смрвити“ немађарске народе, „здрускати“ главу словенске хидре. Тада су почела она страшна гоњења, која су била оличена у Милетићевој велеиздајничкој парници.

Мађарска коалиција, иако је у години 1906. срушила, управо уништила Тисину либералну странку, која је близу двадесет година водила политику у Угарској, па син Коломана Тисе, гроф Стеван Тиса, није нигде могао добити мандата иако је пре тога био министар-председник. Но мађарска коалиција ипак није напустила један део Тисине шовинистичке политике. *Напунила је затворе* у Вацу и у Сегедину посланицима и новинарима немађарских народа, наравно осим српских радикала, које није ни глава заболела.

Сада, после крвавих догађаја у Будимпешти и пошто је мир потпуно успостављен, а пошто је гроф Стеван Тиса изабран за саборскога председника те он води читаву владину странку, пита се: *хоће ли се Тисина ера, хоће ли се Тисина владавина, као систем владавине обновити?* Хоће ли бити свега онога, што је био основ Тисиној системи: владавина мађарске аристократије, олигархије, злосретне мађарске центрије, скопчане са највећим мађарским шовинизмом против немађарских народа? Хоће ли свега тога и може ли свега тога бити?

Ми држимо, да тога не ће бити и да тога *не може бити*. Баш крвави догађаји, који су се недавно одиграли у Будимпешти, пружају доказ, да се стари систем Тисине владавине не може обновити. Од доба Коломана Тисе, па од доба, од кад је гроф Стеван Тиса био угарски

ЛИСТАК.

Август Стриндберг:

ОТПАДНИК.

(Свршетак).

Врата се отворише те у собу уђе гроф Ерик Спаре. Како је у исти мах морао погледати у оба краља, који су били подалеко један од другог, изгледао је, као да је разрок. Гроф пружи краљу Јовану писмо.

— Врло је важно! рече.

— Хвала ти! Можеш ићи!

А кад се Спаре тихим корацима удалио, рече краљ, обрнувши се Сигисмунду:

— Закључај врата, јер ће се иначе вратити. Над кључаницу обеси своју рукавицу, да кроз кључаницу не може видети моје лице.

Краљ прочита писмо па га испусти на земљу.

— Ала је таштo свако смерање. Твој стриц, војвода Карло, наново хоће да се ожени. Ако добије сина, за тебе ће шведски престо бити изгубљен. Слушај, што ћу ти рећи. Сад ти саветујем сасвим противно од онога мало час. Врати се у Пољску, онде си у сигурности.

— Бâбо! одврати Сигисмунд. Сад ћу опет ја да изменим своју одлуку. Пре ћу посегнути за сигурном шведском, него за несигурном пољском круном.

— Ама ти си католик. Или хоћеш можда да се покрстиш?

— Никад ни до века! Али хоћу да останем у Шведској, као живо знамење томе, да наука једне вере може бити исто тако добра, као и наука друге вере.

— То си само ти себи могао уселити у главу. Не познајеш свог стрица. То ти је Густав и Кристина Ваза, тиранин у једној особи.

Те тако су и отац и син под утецајем прилика променили своје планове и нису били кадри доћи до крајње одлуке. Препирку им прекинуо је дворски маршал, који је јавио, да је јело на столу.

* * *

Гунила Бјелкеова, двадесетједногодишња мећеха двадесеттригодишњем краљу Сигисмунду, дочекала је господу заносним осмехом. Сигисмунд, који још није био ожењен, осетио је, како је поруменео, кад је своју мећеху пољубио у руку, но одмах је и побледео, кад га је отац нетренимице погледао.

— Но, како сте се погодили, господо? Земље и народи очекују реч, која ће пресудити о њиховој судбини.

Краљица пружи Сигисмунду велик пехар вина, да га даље даде своме оцу; њихови се прсти додирнуше а Гунила, која је прилично била и кокетна, узме краљевићеву белу руку па се направи, као да се диви његову лепом прстену.

— Боже, чија ли ће некад бити ова рука и овај прстен?

— Царске кћери! одговори краљ Јован поносито. Мој син је добио пољску круну, ма да се о њу такмачили надвојводе, француски краљ, па чак и сам цар Максимилијан. Није то ни мачји кашаљ, бити шведски принц.

На отвореним се вратима у свечаној одори, с писмом у руци, појави један пољски племић. Сигисмунд устане па се обрне племићу, за тим га прикаже краљу:

— Мој дворанин. Доноси ми из Кракова гласове.

Краљ и краљица се осврну па у гласнику познају Лиљеспареа, погледају једно у друго па вбуњено оборе очи. Краљица је дрхтала целим телом.

Сигисмунд није од свега тога ништа опазио, јер није ни слутио, да је Лиљеспаре био вереник Гуниле Бјелкеове, кога је краљ био послао у Пољску, да га заборави и да он заборави.

Краљица није могла да савлада своје осећаје. Нагло оде, да скрије своје сузе. Краљ узме Сигисмунда па га одведе у другу собу.

— Говори! Шта се десило?

— Судбина је решила нашу одлуку. Татари су продрли у Пољску. Сав народ зове свога краља. Морам се вратити.

— Нека буде божја воља! Иди, сине, у своју државу, а ја идем у своју. Осећам, да не ћу више дуго. Идем, да припазим на твоје наследство.

министар-председник, *демократија је дивовским корацима унапред корачнула*. Та демократија захтева, журно захтева опште право гласа, и то *тајно* и по општинама. Та демократија, која је пробила све слојеве становништва Угарске, *не ће* онакову изборну реформу, као што ју хоће гроф Јулије Андраши, Ладислав плем. Лукач, па гроф Стеван Тиса. Баш Тиса је најзакорелији противник општег права гласа па с тога се баш систем владавине Коломана и Стевана Тисе *не може обновити*.

Данас мађарска опозиција, како Јуштова, тако и Кошутова странка, хоће да се споразуму како у погледу изборне реформе, тако и у погледу обранбенога закона. Пристане ли Лукачева влада, онда *престаје опструкција*. Јесте! Али хоће ли гроф Стеван Тиса пристати? И хоће ли се мађарска опозиција моћи споразумети са Тисом? Ми сумњамо. Данас, особито после крвавих догађаја у престоници Угарске, гроф Стеван Тиса је најомраженија особа у Угарској.

Са Тисом на челу тешко *да ће моћи битн мира*. Па према том положају ми држимо, да ће и у Бечу увидети, да садашњи угарски сабор са уметно створеном већином није способан, да води политику Угарске, а услед тога се намеће питање, да ли да се распусти сабор па да се одреде нови избори.

Али баш при тим новим изборима требало би да се Јуштова странка отресе свију шовинистичких тежња па да рачуна са немађарским народима, јер без тих народа забадава ће се правити изборна реформа. Без немађарских народа, који сачињавају већину становништва и представљају *праву* демократију, нема бољитка, нема будућности за Угарску.

⊙

Арбанаски устанак.

„*Цетињски Вјесник*“ у подужем чланку разлаже, како Арбанаси објашњавају овај устанак. Они мисле овако:

»Младотурци су постигли, за чим су ишли: Турска је данас уставна држава. Избори су свршени, парламенат ради, уставни апарат је у послу, али само привидно. А у унутрашњости државе, у управи остало је све онако како је било и прије док Турска није била уставна држава. Чак народ тиште некоје уставне уредбе, особито пореза што се тиче, јаче него прије. Најбоље се то испољава у Арбанији. Уставна влада увела је неке порезе, које бар арбанаска племена нијесу прије ни познавала, а међу којима им је најмрскији порез на овце.

Народ би порез још и како сносио, да му је влада ради тога бар штогод у накнаду дала. Истина, њима је много обећавано, али само обећавано. И зато је прошлог прољећа дошло до побуне и немира. Послије крвавих и страшних окршаја тај покрет је био свршен тиме, што су Арбанасима загарантовани извјесни њихови захтјеви. Дуго и дуго су они, али стрпљиво, очекивали, да турске власти та обећања испуне, али кад их је стрпљење издало, претворило се у незадовољство и сад опет избило у огорчење, које је довело до ових крвавих немира. Као ни онај прошлогодишњи устанак, тако ни овај нема намјере, да се отцијепе од турске државе. Они само устају против власти и траже оно, на шта полажу право, што им је већ прошле године признато.

Цио развој догађаја и начин, на који су арбанаски устанци прошле године завршени одавали су још онда, да су ти устанци привремено завршени и да њихова клица није угушена. Прошлогодишњи устанак Малисора и њихов успјех још онда је био повод, да и остали Арбанаси, а особито јужни устану на оружје. Као и Малисори, тако су и они на мир пристали обећањима, да ће им се жеље испунити. Та обећања нијесу испуњена, јер би се остваривањем тих концесија стварало незадовољство међу другим племенима, а уједно би послужиле као подлога за остварење аутономије Арбаније. Слобода ношења оружја, ослобођавање неких данака, постављање арбанаских чиновника, трошење пореза и прореза у Арбанији на потребе само њене и неке врсте народних трибуна биле би повластице, које не уживају друге народности и други крајеви отоманске царевине. То би били осјетти знаци аутономије Арбаније и стварање прецедента, према коме држава није била расположена. Те привилегије вукле би друге и процес стварања аутономне Арбаније напредовао би. Пред том бојазни није нађено ништа ни на подизању привредног живота, стварању повољних саобраћајних средстава и реформе у управи, администрацији и судству, иако су то правдали, да их је спречио рат с Италијом.

Заузета с једне стране ратом с Италијом, с друге стране парламентарном кризом, а с треће стране унутрашњом несрећеношћу и четничком акцијом, у отоманској царевини настало је вријеће, коме није била у стању да стане на пут. Арбанаси су те несрећене прилике у земљи опет покушали да искористе тражећи да се њихови захтјеви испуне, а налазећи, да су та критична питања, у којима се земља налази најзгоднија прилика, да дођу до онога за чим жуде.

Зато су још у почетку ове године држали скуп њихови поглавари, који су послали своје делегате у Скопље, да се с валијом и изасланицима младотурског комитета споразуме о вођењу рефорама и обећаним концесијама. Њих су од тих захтјева одбили с обзиром на тешку ситуацију у земљи. Арбанаски главари тада су Скопље оставили, изјављујући, да ће се опет на прољеће побунити ако се за њих ништа не учини. Да те њихове пријатње нису биле празне, видело се одмах по комешању међу њима. Настало је у цијелој Арбанији сакупљање, договарање, вријеђе, које је с дана у дан све више расло, док то огорчење није избило у оружану побуну. Тај покрет међу Арбанасима, који траје већ три месеца, није остао незапажен од стране власти, јер је турска влада била обавијештена о намерама Арнаута, због чега је и слала непрекидно војску. топове и муницију у Скадар, Призрен, Пећ, Ђаковицу и Јањину. Нарочито је силна војска нагомилана у Митровици и Скопљу. Арбанаси сад изјављују, да ће се борити до истребљења и више да не признају турске власти. Њихов покрет овог пута сасвијем природно је много опаснији него прошле године, јер је сад и само ситуација на Балкану и много гора и много критичнија“.

Стари краљ бризне у плач па је дуго у свом загрљају држао свог сина. Сигисмунд, како је био мекана срца, већ је био на скоку, да измени своју одлуку, кад наједаред громка убојна вика домами оба краља до прозора. Доле су Швеђани и Пољаци пред дворцем стали у убојни ред, спустили заставе, скинули са себе оружје па одрекли верност својим краљевима. Две круне су стајале на коцки. Одлука није била тешка. Први се прибрао краљ Јован. Показујући на бунтовнике пружи руку Сигисмунду па само рече:

— С Богом!

Сигисмунд се поплаши своје рођене слабости па одјури из собе.

Краљ Јован се спустио на клупу, оборен мишљу, да се мора растати с јединим човеком, који га је одиста љубио. Тако је веровао бар сад он, који се отојич уверио, да је у срцу своје друге љубе другом мушкарцу дигао олтар.

Са шведског.

Дужности демократије.

Од Давида Лојд-Џорџа
државног канцелара Велике Британије.

(Свршетак.)

Ту сарадњу не треба одбити, али је не треба ни силом измамити. Њена је претпоставка, да се социјална савест поседника пробуди и одржи будна. То је задатак пре свега вере, цркве. На континенту као да се напредак демократије извршава далеко од цркве, ако не чак против цркве. У Великој Британији то није тако а мени би било веома жао, кад би у томе наишла каква промена. На важним обртним тачкама наше историје су ступили племенити свештеници у интересу сиромашног и угњетеног народа. У Средњем Веку је црква била једина нада угњетених. Црква — узевши ту реч у колективну смислу — и данас је још највећа перманентна сила у земљи. Она кује моралне вредноснине, она фиксира народне идеале у свима приликама приватног и јавног живота. Наше данашње цркве гледају, да савесно изврше свој социјални задатак. Ни оне нису савршене. Али ко је савршен? Све више показују смисла за задатак, да продрмају савест поседника. Не само на то, да индивидуално чине добра — цигла милост данас више не задовољава — него и на то, да сазнају своје социјалне дужности. Демократија тражи од богаташа, да издржавају школе, у које не шиљу своју децу; да помогну за масе створити социјално осигурање, које њима самима није потребно; да они, који живе у добрим и удобним становима, помогну, да се отклоне станбене невоље народа. Богаташе не гони на то просто уверење, да је то потребно; овде је реч о социјалној савести а цркве су можда најбоље у стању, да ту савест буде и оштре. Цркве могу најбоље богаташима отворити очи. Тек шпалета на прозору растављa удобни, повољни живот богаташа од нужде и очаја сиротиње. Ту шпалету пробити, тај прозор држати отворен, ето то је задатак пре свега цркве.

Ма колико да је стаза демократије посута великим тешкоћама, њом се може грести, то је једина стаза, којом ваља ићи. Не смемо само једно сметнути с ума: све стаје новаца. Код нас у Велсу веле: »Diwedd y gan i' w'r geiniog« — песма се завршава пенијем. Ако се народи овог света не побрину, не ће скоро више бити ни пенса, ни хелера, ни пфенига за социјалну реформу, јер ће сви бити утрошени у оклопнице и топове. Непрестано и непрестано морам наглашавати: журајивост спремања је највећа душманка социјалном напретку, мирну даљем развоју народа. Од како сам — а баш смем за себе рећи, да сам радикалан демократа — министар финансија у Великој Британији, порасла је вредност флоте о дванаест милијона фуната стерлинга. Највећи део енглеског народа дели самном ужас са те бујице, која прождире све. У осталом често се превиђа, да се кроз целу нашу повесницу провлачи јасно опазива тенденција, да се претерано велики издаци на опреме гледају с неповерењем. Не ћу тиме да кажем, да је та тенденција владала једина или да је увек продрла; али нико, ко је рад добро да разуме нашу политику, не сме превидети ту тенденцију те сматрати за фразу или „британску притворност“, кад чује, како се наши државници туже на махнитост спремања у опкладу. Ми смо само наследници старе традиције, која је настала услед читава низа узрока а старија је, него модерно демократско доба. Вељем III. пише године 1697. свом пријатељу Хајнзијусу, низоземском умировљеном саветнику, да му се чини, е је сваким даном све теже, чланове парламента приволети на то, да пристану, да се одржава добра војна сила „Немате појма“ вели уздишући, „како људи овде говоре«. Године 1841. вели велики конструктивни конзервативни државник сер Роберт Пил: „У интересу Европе не лежи, да икоја земља извршава нарочит утецај, него да се створи нека врста споразума, који ће сваку земљу ставити у положај, да редуцира те војне установе, које пре доликују рату, него миру....“ А о Дизраелију прича његов министарски друг лорд Мелмсбри, како се једног новембарског дана године 1852. сав утучен вратио са договора, који је пуна два и по сахата имао са принцом-мужем Албертом о спремама, па како се тужио: «Разорише ми прорачун.“ Разорише ми прорачун.... нема тога државног хазнадара, који не би морао симпатисати са тим Дизраелијевим уздахом. Па тек либерални, демократски државници! Кад су већ конзервативни сталежи и политичари невољно сносили терет опрема, како тек мора невољно да га сносе велике демократске масе, које се полако дигле до душевне и политичке независности, које стоје усред боја о живот, достојнији правог човека, и за које је питање: „добре или лоше финансије“, „рат или мир“, питање живота и опстанка.

НОВИ САД, 16. маја 1912.

— **После пивничког збора**. У претпрошлу недељу је у *Пивницама* (у Бачкој) одржан *словачко-српски народни збор*. И ми смо тај збор свесрдно поздравили, ма да нам је било подозриво учешће „српских“ радикала на том збору, оних радикала, чији су вајни посланици кукавички напустили народносни клуб, кад се је требало борити за народна права. На том збору је, између осталих, говорио и млади словачки свештеник у Паланци, г. *Игор Штефањик*, ватрен словачки родољуб. Прћија Јаше *Томића*, крвава „Застава“, извештавајући о Штефањиковy говору, рекла је, да је г. Штефањик свој говор завршио овим речима: „*Доле подрепаши!*“ Цео свет српски зна, да ландрава Јашина прћија, тај орган чабрашке клике, „подрепашима“ назива *српску народну странку*. И кад је „Застава“ с тријумфом цитирала Штефањиков финале, она је тај финале односила на српску народну странку. А то је обичан јашински безобразлук.

Г. Штефањик, извештен, како матора Јашина пачавра његов говор експлоатише у својој зверској мржњи против једне српске странке, упутио нам је писмо, у коме изјављује ово:

„Истина је, да сам ја јако тукао народне издајице ма које странке (српске или словачке) тима изразима: „Доле Јудаши! Доле подрепаши! Доле паприкаши!“, али *Боже сачувај, да бих ја био хтео вређати једну или другу политичку странку српског народа*. Ја се никада не мешам у ваше унутрашње ствари па ни у Пивницама ни једном речи нисам их додирнуо“.

Узимамо на знање ову лојалну изјаву пречасног г. Игора Штефањика. А „Застави“, тој оматорелој лажури, велимо само ово:

Нема већих подрепаша од Јаше Томића и његове банде. Та банда је своје **подрепаштво** изнела пред цело Српство још г. 1902., кад је на злогласном „мајском“ сабору пала у прашину пред државном владом, кад је *целивала десницу „безусловној благонаклоности високе владе*“, којом су се владином благонаклоношћу жалосни радикалски „народњаци“ чак и у њиховој *мађарској* адреси са *српскога* народно-црквеног сабора пред целим српским народом цинички похвалили. Нису подрепаши поштени Срби, него су **подрепаши радикали**, које *србождерски* мађарски лист „Мађарорсаг“ у свом 56. броју од 7. марта 1911. г. *до неба хвали* зато, што „**српски“ радикали желе мађарску команду у војсци**. То је један њихов посланик (др. Јоцика Манојловић! — Ур. „Бр.“) и казао у заступничкој кући“ ... „На жупанијским скупштинама“, — вели даље „Мађарорсаг“, хвалећи радикале — „где Срби *владине* странке, служећи се својим *законитим правом*, српски говоре, **српски радикали су обуставили српске говоре и увек су мађарски говорили.**“

Исти србождерски лист је у сва звона хвалио радикале и зато, што су се *кукавички завукли у мишју рупу* онда, када су све друге српске странке *устале у одбрану српских школа* против Апоњијевих

школских реформа. Док су *нерадикални Срби* због тога, што су водили жестоку борбу против тих Апоњијевих реформа, били *затварани* и свакојако *гоњени*, дотле су **радикали били примани раширеним рукама од тадашњих коалицијонашких министара** Фрање Кошута и других; вратар на вратима Фрање Кошута био је Јаши Томићу, Жарку Миладиновићу и другим **радикалским подрепашима** злогласни распоп Ердељан.

А какови су **подрепаши радикали** били тек онда, кад су *по заповести Фрање Кошута* и његових другова **стругнули из народносног клуба и хрватско-српске коалиције!** Ти бедни **радикалски подрепаши** *одмах су послушали Кошутову заповест* и напустили своју браћу баш онда, кад је требало имати петље па устати у одбрану права и српског народа.

И те сиње кукавице, та банда Јаше Томића, ти **обер-подрепаши радикали** подмећу *своје* име једној српској странци, која је радикалској компанији само зато крива, што је сургунисала туцинданског убицу и српском народу открила радикалски швиндлерај и опсенарство. **Радикалска странка, чији је председник: др. Ђорђе Красојевић** заједно са *другим главоњом радикалским: дром Николом Ђурђевићем* **на препоруку мађарске коалицијоне владе примио орден из Беча,** — то је **обер-подрепашка** странка.

Ако на икога, а оно се **само на жалосне српске радикале** могу применити Штефањикове речи о подрепашима. Зато, Јашо, нос у футрол, а језик за зубе!

Четврта Југословенска Уметничка Изложба.

Београд, 15. (28.) маја 1912.

Прва Југословенска Уметничка Изложба, отворена 1904. год., показала је толики морални и материјални успех, да је ево за кратко време отворена и четврта, која је и квалитативно и квантитативно досада најуспелија. То је јасан а утешан знак не само да смо и ми Југословени културни, но да је идеја солидарности и културног зближења Јужних Словена све већа стварност. — Но, о значају и вредности Четврте Југословенске Уметничке Изложбе Ваш ће дописник у Вашем листу опширније писати, а сада Вам само јавља појединости и како је отворена Изложба.

Словеначки, српско-хрватски и бугарски уметници допутовали су у Београд неколико дана пре Духова, када се отворила Изложба, и понамештали своје радове у лепој и пространој згради друге београдске гимназије. У недељу у 11 сахата пре подне приредила је Београдска Општина уметницима закуску у Грађанској Касини. Тај исти дан била је годишња скупштина „Ладе“ и „Архитектонског Удружења“, а у 4 часа по подне прегледали су Изложбу новинари и критичари. У вече је била свечана представа у Народном Позоришту, играла се врло лепо „Коштана“, а на представи су били уметници, новинари, многи отмени гости. Између чинова су свирани делови из дела југословенских уметника.

У понедељак у 11 сахати отворио је Изложбу Краљ Петар, у присуству престолонаследника Александра, принца Павла, чланова владе, страних посланстава, многих државника, митрополита, и много отмених гостију. Краља је поздравио министар просвете, Љ. Јовановић и бугарски изасланик, Ст. Бопчев. Краљ Петар им је укратко одговорио и отворио Изложбу.

Изложба ће бити отворена до 1. јула. Већ и сада је много посећивана. Срби из Угарске треба да иду на ову Изложбу што више.

Политички преглед.

— **Заједнички рад мађарских опозицијоних странака**. Прваци мађарских опозицијоних странака су се погодили у општим гледиштима својих захтева те се сада спрема нацрт, за који хоће да добију пристанак владе.

У опште се држи, да ће опет отпочети преговори између министра-председника *Лукача* и опозиције.

— **Црногорско-турски сукоб**. Са *Цетиња* јављају:

„Црногорско-турска мешовита комисија, која је због ономадашњег сукоба на граници пошла на лице места да испита спор, у записнику је утврдила, да су *Турци без повода први пуцали на црногорску стражу* на брду Тетребињаку, које се налази на црногорском земљишту. Копије тога записника достављене су обема владама. Док је комисија водила ислеђење, *Турци* су, не знајући за њено присуство, *поново пуцали на чобане на црногорском земљишту*, што је изазвало немио утисак и дало нов доказ о кривици турског граничног кордона за нереде на црногорско-турској граници.

— **Енглеска и Немачка**. Енглески ратни министар лорд *Халден* поново је посетио Берлин. Услед те посете вели „Магдебургер Цтг.“, да ће лорд Халден бити наименован за енглеског амбасадора у Берлину. Данашњи енглески ратни министар је врло омиљена особа код немачког цара Вилхелма II., а присни је пријатељ сер-Едварду *Грeју*, енглеском маниству иностраних дела, а полигици овога је ватрен присташа. Од Халдена и у Берлину и у Лондону очекују побољшање енглеско-немачких односа.

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 16. маја 1912.

— **Велика вода у Дунаву**. Услед јаких киша у последње време притоке Дунава су јако набујале те је и у Дунаву вода висока тако, да је полио шеталиште »Ликозу« у Петроварадину, а и на новосадској страни је прелио обалу од понтонског моста до станице локалне лађе. За данас се очекује, да ће вода почети опадати.

— **У напред ликује!** Лист Јаше *Томића* у напред ликује, да је радикалској банди »осигурана сјајна (!) победа« при избору чланова епархијске скупштине бачке. То »Застава« држи као у воску према резултату избора изборника у Шајкашкој. Али лакше мало, Јашо! Тако си ти унапред ликовао и г. 1910. пред избор посланика за српски народно-црквени сабор па си са својом кликом *срамно пропао*. Тако ће, ако Бог да, бити и сада. И онда нека „Застава« слободно *лаже*, да су *политичке власти* утецале у корист противрадикалних странака, као што *лаже*, да је ономад било у Чуругу. Збиља, „Застава“ вели, да међу изабраним изборницима у Чуругу, *»има радикала«*. Питамо »Заставу«, који су то „радикали«? Та Бог вас видео: ваш *јединац* у Чуругу *није могао да буде изабран*, а од изабраних изборника **ниједан не ће гласати на заставашке ексклузивисте**, што скотски мрзе сваког Србина, који се не поводи за туцинданчевим ножем. У Чуругу је победила **народна слога**, која је Јаши Томићу и компанији тако мрска. И та ће **народна слога**, коју „Застава“ *исмева* исто онако, као што је *Србе Чуружане наззвала шијанцима*, **заврнути шију** јашинској аждаји.

— **Српска забава у Мохачу**. Српска дилетантска тамбурашка дружина у Мохачу даје у недељу, 20. о. м. (2. јуна п. р.) у добротворне сврхе забаву с игранком и позоришним приказом. Тамбурашки збор ће свирати марш „Радо иде Србин....“, прву руковет Вајићевих песама из младости па мађарске и српске народне песме, а дилетанти ће приказати Трифковићева »Школског надзорника“ и једночину шалу Француза Гондинета с натписом „Има неку ману«.

— **ДОБРЕ КЊИГЕ**, из свих књижевних родова, **шаље одмах по поруџбини** уз плаћања при примању, књижарски завод **»Напредак« у Земуну, издавач »Српских Класичних писаца.«** I.

Новости са стране.

— **Велика поплава у Угарској**. У лугошком срезу су услед јаких киша настале *велике поплаве*, које су начиниле велике штете, а нарочито у Решици и Карансебешу. Штета износи више милијона.

Исто тако велике су поплаве и у срезу клушком као и у срезовима арадском, силађском и марошторданском. Више лица је *погинуло* и *рањено*. Порушиле су се многе куће и мостови, а железнички саобраћај прекинут је на многим пругама.

Вода све једнако расте. Из *Решице* јављају јуче после подне: Целу ноћ су спасавали људе. Вода је продрла у гасне цеви и у електрични етаблисман, те због тога варош нема осветљења. Још 13 кућа се срушило. Рад око спасавања се врши у води, високој 1 метар. Доња железничка станица је поплављена и оштећена. Саобраћај је сасвим прекинут. Особито је *велика опасност* за фабрике аустро-угарског друштва државних железница. Ако тамошњи насип не издржи, фабрике и полак вароши су у највећој опасности. Варош пружа страшну слику пустоша. Вали носе много дрва, намештаја, железничких кола и стоке. Сад почиње вода лагано да опада.

— **Изгорела 83 човека**. У кинематографском позоришту у шпанској вароши Вилареал избио је пожар, при чему је *изгорело* 83 човека, а многи су *смртно рањени*.

— **Порез на нежење и брачне парове без деце**. Недавно је у Чикагу био национални конгрес американских матера. Поред осталога примљена је оштра резолуција против нежења и брачних парова без деце. Том се резолуцијом тражи, да законодавства свију савезних држава донесу закон, по ком ће сваки нежења и сваки брачни пар без деце, који има више од 100 К прихода на недељу, морати да издржава једно сирото дете. Судац *Кулшер* држао је на конгресу врло оштар говор против нежења. По његову мишљењу имао би се овај порез спровести тако, да нежење у извесним годинама с довољним иметком или морају издржавати једно дете или плаћати за његово издржавање 800 круна годишње. А брачни пар, који после десет година нема детета, морао би издржавати једно туђе дете.

— **Прослава у Трнову**. Свечаности двадесетпетгодишњице владавине бугарског краља Фердинанда биће 2., 3. и четвртог августа у Трнову, како је коначно утврђено на последњој министарској седници. За тај дан спрема се нарочита јубиларна књига, у којој ће бити изнесен напредак Бугарске на свима пољима за тих двадесетпет година. Са истим смером држаће се 2. августа беседе у школама, црквама и касарнама по целој Бугарској. По нарочитој жељи краља Фердинанда у Софији не ће бити нарочитих свечаности.

НОВИЈЕ.

Беч, 15. маја. Њ. В. цар и краљ *Фрања Јосиф*, који је у најбољем здрављу, примио је данас у свечаној аудијенцији новог папског нунција *Скапинелија*.

Париз, 15. маја. Савез француских гимнастичких друштава учествоваће на *свесоколском слету* у Прагу.

ТЕЛЕГРАМИ

УРЕДНИШТВУ »БРАНИКА«.

Заједница мађарске опозиције.

Будимпешта, 16. маја. Још нису довршени преговори ради стварања опозицијонога блока. Чује се, да остварење тога блока ни из далека није осигурано. Нарочито у погледу *изборне реформе* постоје битне *несугласице* између вођа Кошутове и Јуштове странке.

Политички положај је тако затегнут, да гони на брзо решење. Владина странка је за то спремна.

Опозицијонарци изјављују, да ће — усвоји ли влада њихово становиште у питању изборне реформе — расправа о одбранбеном закону бити кратка; а ако влада све одбије, опозиција ће отпочети опширну расправу.

За сирочад мученика.

Будимпешта, 16. маја. Заступник *Јарми* убележио је предлог, да сваки заступник на угарском сабору приложи од својих посланичких дневница 100 К у корист сирочади, што остадоше иза оних радника, који погибоше при последњим демонстрацијама.

Поплава.

Темишвар, 16. маја. Села Гежд, Гатаја и Дета поплављена су. У селу Чебзи проваљен је насип те је вода цело село разорила.

Ма да иначе, са познате сметње због кауције, четвртком не излази наш лист, данас издајемо лист, јер број од уторника није могао изићи због Духова. — Ур. „Бр.“

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник: Јанко Перић.

ОГЛАСИ.

Тражим кандидата

самостална радника од 1. септембра 1912. г. Тражи се знање српског, немачког и романског језика.

Бела Црква, 17. маја 1912.

Др. ВЕЛИМИР РИСТИЋ,
264 2—3 адвокат.

АПОТЕКАР

G. Штрасер

у Ср. Карловци

узео би под повољним условима једног практиканта из добре куће, који је 6 гимназијских разреда свршио. 279 (2—)

ЛЕКОВИТО КУПАТИЛО

„РУСАНДА“

У МЕЛЕНЦИМА

(Торонталској жупанији) — у **јужној Угарској**

Отворено је од 1. (14.) маја до 1. (14.) септембра сваке године. Специјално лечи: **Севотине хроничну реуму, Скрофулу** у свима њеним облицима и појавама. **Кожне болести**, које нису у стању биле никакове лековите масти излечити, — нарочито Psorias и Prurigo. Код женских **неуредан крвоток**, и живчане болести. Сигуран успех у лечењу **Костобоље** Caries. Necrosis-а, у коме премашује најчувенија интернационална купатила. **Са успехом** лечи **застарели Луес.** — Станови се састоје из четири модерно удешена **хотела са 74 собе, Курсалон, кафана, изврсна кухиња, добра музика, цветни парк**, са удобним клупама, — **гласовир, куглана, билиард** стоји на расположењу купалишним гостима. — Ближа извешћа и проспекте на захтев и бесплатно шаље **управа купатила „Русанде“** 205 33—

КАРЛСБАД

„ДОМ БРАЗИЛИЈЕН“.

Посетиоцима Бање стављам до знања

ЛИФТ КУПАТИЛО — ТЕЛЕФОН

МОДЕРНО НАМЕШТЕНИХ СТАНОВА

са свима удобностима као: електрично осветлење у близини вода и купатила. Цене умерене, послуга брза.

Моли за посету **МАРИЈА ПЕТКОВИЋ**

HAUS Brasilien Parkstrasse.

277 (2—5)

Оглас.

1. јуна т. г. п. р. отвара се нова новосадска знаменитост сјајно намештена

„Елит кафана“

на Јелисаветином тргу бр. 1. преко од поште. 283 1-1

ПУТНИК

који се врло добро разуме у винској радњи може добити место путника на дуже време. Мора знати језике: српски, мађарски, немачки и румунски. Оферти са сведоџбама, прикљученом фотографијом и изјавом захтеване плате имају се упутити на фирму: 279 (3-3)

Zoffmann Sándor, Bierbrauerei

Wein & Branntwein Grosshandlung, Versecz.

Дражбена објава

којом се објављује, да ће се 15. јуна 1912. године п. н. у 3 сата по подне у заводским просторијама одржати дражба свих оних драгоцености, које су под ниже означеним бројевима заложене.

1234	2435	3181	5103	8059	8197
1271	2620	3228	5172	8075	8201
1359	2628	3235	5178	8080	8203
1361	2647	3252	5354	8116	8212
1362	2697	3261	6136	8146	8217
1561	2744	3268	6394	8148	8221
1652	2834	3277	6437	8152	8225
1789	2889	3278	6848	8161	8228
1935	2926	3358	8008	8167	8229
2021	3001	3379	8017	8184	8236
2091	3028	3400	8030	8186	8241
2177	3072	3404	8034	8187	8246
2184	3132	3418	8040	8194	3036
2434	3179	5101	8044	8195	3048

ПРИМЕДБА: Заложни предмети, који су за продају могу се видети у нашем заводу од 12. јуна до дана лицитације и то **само по подне од 3 до 5 часова.**

Нови Сад, 25. маја 1912.

ЗАЛОЖНИЦА
Централног Кредитног Завода д. д. у Н. Саду.

На продају један

Бенз автомобил

20 коњских снага јачине

КОРНЕЛ СЛАВИ

Н. Сад, Јелисавет. трг I.

284 1—10

Осигурања против леда, пожара, похаре и на живот

прима по најповољнијим условима

„АСИКУРАЦИОНИ ЦЕНЕРАЛИ“.

ГЛАВНО ЗАСТУПСТВО:

Централни Кредитни Завод у Новом Саду.

Дукати мали и велики (сеферини)

ОД ГОДИНЕ **1912.**

могу се добити по врло повољној цени у

МЕЊАЧНИЦИ ЦЕНТРАЛНОГ КРЕДИТНОГ ЗАВОДА ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У НОВОМ САДУ

и у филијали Централног Кредитног Завода д. д. у Сенти.

Исто тако купујемо по врло повољној цени старе бушене и небушене дукате.

ПОЗИВ

НА

VIII. редовну главну скупштину

ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА „БРАНИКА“,

која ће се одржати

у Новом Саду, у петак 31. маја о. г. по н. к. у 4 сата по подне у просторијама уредништва „Браника“

Дунавска улица број 36.

Деонице се имају депоновати на друштвеној благајници.

ДНЕВНИ РЕД:

1.) Оверење присутних деоничара.
2.) Годишњи извештај управе и поднашање биланције за год. 1911.
3.) Извештај надзорног одбора.
4.) Издавање опроснице управи и надзорном одбору.
5.) Избор два члана за управу.
6.) Избор три члана надзорног одбора.
7.) Избор три члана за оверење скупштинског записника.

У Новом Саду 9. маја 1912.

УПРАВА
деоничарског друштва „Браника“.

*) Извод из друштвених правила: 25. § гласи: На главним скупштинама могу гласати лично или по опуномоћеницима они деоничари, који своје деонице бар 3 дана пре главне скупштине депонују на оном месту, које управа у позиву одреди.

Рачун изравнања

Дугује — **на дан 31. децембра 1911.** — **Потражује**

АКТИВА	К	п	К	п	ПАСИВА	К	п	К	п
Готовина			212	30	Деоничка главница				
Улози			3	16	400 ком. деоница по К 100			40000	—
Кауција			10500	—	Резервни фонд			302	—
Штампарија					Зајмови:				
Слова	14920	—			зајам на менице	3300	—		
Universal машина бр. 1	6500	—			„ „ обвезницу	5000	—	8300	—
„ „ „ 2	6150	—			Веровници			4388	85
Мотор	2600	—			Чист добитак			114	65
Мала машина за штампање	1098	—							
Papier Schneide-Maschine	1165	—							
Abzug-Presse	144	—							
прибор штампарије	1500	60	34077	60					
роба									
артија на стоваришту	1817	78							
коверти	77	30							
посетнице	48	30							
књиге на стоваришту	77	69							
Беседе Дра Михаила Полита	1287	17	3308	24					
намештај			1341	68					
транзиторан рачун			766	65					
дужници			2895	87					
			53105	50				53105	50

Рачун губитка и добитка

Дугује — **на дан 31. децембра 1911.** — **Потражује**

РАСХОД	К	п	К	п	ПРИХОД	К	п	К	п
Штампа Браника			16194	50	Пренос добитка из г. 1910.			71	25
Поштарина			4779	50	Претплата:				
Плате:					редовна претплата	24176	—		
плата чиновника „Браника“	10064	09			претплата на поједине број.	609	43	24785	43
„ „ штампарије	1020	—	11084	09	Огласи			7096	06
Станарина:					Камата од кауције			525	—
станарина „Браника“	1152	—			Зарада слагача			18482	86
„ штампарије	1400		2552	—	Општа режија			7320	—
Трошкови:					Чиста зарада штампарије			4463	23
трошак „Браника“	1063	48							
„ штампарије	650	23							
болничке уплате	244	12							
осветлење	415	82							
преска парница	945	75							
добровољни прилози	97	90							
путни трошкови	212	34							
огрев „Браника“	318	80							
„ шмампарије	265	20	4213	64					
Пристојба кореспонденц-биро-у			960	—					
Плате штампарских радника			18482	86					
Камате:									
камате на обвезницу	364	28							
„ „ менице	303	17	667	45					
Фарба			600	45					
Олај			23	56					
Отписи:									
отпис од сумњивих претплатника	939	13							
отпис од сумњивих огласа	536	82							
отпис од сумњивих потраживања	247	37							
отпис од штампарије	2247	81	3971	13					
Чист добитак			114	65					
			63643	83				63643	83

У Новом аду, 31. децембра 1911.

За књиговодство:
Мита Илић

ЧЛАНОВИ УПРАВЕ:

Паја Гостовић, **Др. Михаило Полит-Десанчић**, председник. **Лаза Милошев**, потпредседник.

А. Варађанин, **Никола Петровић**, **Гавра Плавшић**, **Др. Момир Павловић**. **Др. Стеван Малешевић**.

Са главним и споредним књигама сравњено и у реду нађено.

ЧЛАНОВИ НАДЗОРНОГ ОДБОРА:

Тоша Николић, **Душан Матић**, **Јанко Перић**.

Парна штампарија д. д. Браника у Н. Саду.